

הוספת תגובה

ידידיה שטרן | 27.01.25 | 00:00

תגיות עיתון חדשות

הקרב על נשיאות העליון הוכרע. לאחר שנה ורבע של הורדת ידיים, שוב מאויש התפקיד הבכיר ביותר ברשות השופטת. בהתאם לנוהג המקובל מאז קום המדינה, השופט הוותיק ביותר בעליון – יצחק עמית – קיבל את תמיכת חמישה חברי ועדה מתוך תשעה, וכך, לכאורה, הסדר שב על כנו. האמנם?

ההתנגדות למינוי, אותה הוביל באובססיביות שר המשפטים יריב לוין, אמנם כשלה, אך תהיה זו טעות למסגר את המאבק כ"רעש רקע" שניתן להתעלם ממנו משהושגה ההכרעה. אכן, יש כאן הישג טקטי של הקבוצה הליברלית בישראל, אך ראוי להתבונן על המתרחש מנקודת ראות אסטרטגית השוקלת את מעמדם של בית המשפט ושל כלל מערכות שלטון החוק בישראל לטווח הארוך.

הסאגה המתמשכת, שבשבועות האחרונים התגלגלה לכדי הכפשות אישיות וחילופי מכתבים בוטים בין שר המשפטים לבין השופט עמית, הרחיבה את הסדקים בחומת האמון הציבורי, האמורה להגן על מערכת המשפט מפני כוחות מערערים, בעלי נטיות פופוליסטיות וסדר יום אינטרסנטי. ברצוני להציע כי דווקא עכשיו, ועל אף ההתבטאויות הקיצוניות והשערורייתיות של השר לוין לאחר הכרעת הוועדה, ומשמומש צו בית המשפט למינוי נשיא לעליון, הגיע הרגע שהכוחות הליברליים בישראל ישקלו מחדש את עמדתם באשר להמשך המאבק סביב בית המשפט העליון. והפעם – מנקודת ראות לא-טהרנית, ששוקלת באופן ריאלי את טובת המערכת, מזווית אסטרטגית, לטווח הארוך.

על שולחן ועדת חוקה, חוק ומשפט מונחת ההצעה של השרים לוין וסער לשינוי החוק הקובע את דרך בחירת השופטים בישראל. הצעה זו טובה בהרבה מההצעה המקורית של לוין ורוטמן, שהסעירה את המדינה בשנת 2023. עם זאת, אף שהיא איננה בבחינת "סוף הדמוקרטיה", יש בה פגמים מהותיים ויש להתנגד לחיקוקה במתכונת המוצעת. אם תתקבל, תהליך בחירת השופטים בישראל יעבור פוליטיזציה מזיקה ומתעורר חשש כבד לפגיעה מתמשכת במקצועיות שופטי ישראל בדור הבא. המתווה עלול לשנות את הדנ"א המקצועי ואף את האתוס של מערכת השפיטה הישראלית. לפיכך יש לדרוש שורה של תיקונים חשובים בהצעה – שינוי כלל ההכרעה המוצע (6:9 ולא 5:9); שינוי דרך בחירתם של שני עורכי הדין; מנגנון אחר להכרעה במקרה של אי-הסכמה, ועוד.

על פניו נראה שההצעות לשיפור מתווה לוין-סער – שעלו בכנס "חוקה רזה" ובתקשורת – יעוררו ויכוחים כשיידונו בכנסת. אין לדעת כיצד ייראה התבטול הסופי וקיים חשש גדול שיקדיח. תחת זאת ניתן וראוי לדעתי להציע עסקת חבילה גדולה יותר, שתוצאותיה עדיפות בהרבה:

השר לוין הציע בעבר כי ימונה לבית המשפט העליון מקורבו ד"ר אביעד בקשי. הושמעה התנגדות: המסלול המקצועי והאקדמי של בקשי אינו פוגש את הקריטריונים הנהוגים למינוי לעליון והוא מהארכיטקטים הבולטים של הרפורמה/מהפכה שהציע לוין. אפשר שההתעקשות של לוין עליו, כאשר קיימים מועמדים שמרנים מצוינים העומדים בסטנדרטים, איננה עניינית, אלא ביטוי לצורך של לוין לנצח בעימות מול "המערכת". על כל פנים, מנקודת ראות אסטרטגית נראה לי שהמינוי של ד"ר בקשי – שהינו אדם ישר, חכם, פטריוט, שטובת שלטון החוק מול עיניו, גם אם פרשנותו לעניין זה שגויה מאוד לדעתי – איננו מהלך "שובר שוויון". האם על מנת למנוע הכללתו של קול אחד, גם אם דיס-הרמוני, בתזמורת של 15, ראוי להסתכן בחיקוקו של חוק יסוד שיפגע בתהליכי מינוי השופטים לבית המשפט העליון ולשאר הערכאות כולן?

רוב מכריע של מומחי המשפט בישראל סבור כי החוק הקיים (שלגדעון סער מניות חשובות בו) טוב בהרבה ממתווה לוין-סער. בהינתן מלחמת התרבות הישראלית וההשלכות האפשריות של חזרתה של המהפכה המשטרית (שזולגת

חזרה לסדר היום בקצב מהיר), מה שנדרש הוא "שביתת נשק" עד לאחר הבחירות הבאות לכנסת. הוצאת "המשפט" מזירת המאבק (בוודאי בעת מלחמה) היא הכרח אסטרטגי. לו עצתי תישמע, את צפירת ההרגעה צריך להשמיע דווקא הנשיא הנכנס של העליון, אשר בניגוד לכל הציפיות יכול להניף את דגל הפשרה – בבחינת הושטת יד של מנצח – ולאפשר את בחירתו של מועמד השר לוין, ובלבד שיוסכם מראש כי דרך המינוי של השופטים לא תשונה, הוועדה תפעל למינוי כלל השופטים בתקנים הפנויים בעליון ובשאר הערכאות, ומערכת היחסים החיונית לתפקוד המערכת, בהנהגת הנשיא והשר, תחזור לפעול כתקנה.

ולטהרנים אומר: "לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו (=עשו) לפנים משורת הדין" (בבלי, בבא מציעא, ל, ע"ב).

הכותב הוא נשיא המכון למדיניות העם היהודי (JPPJ) ופרופ' (אמריטוס) למשפטים באוניברסיטת בר-אילן.